

နတ်မတောင်အမျိုးသားဥယျာဉ်အတွင်းရှိဆေးဖက်ဝင်အပင်မျိုးစိတ်
အချို့၏ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံကိုလေ့လာခြင်း

နိဒါန်း

- ❑ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ အလွန်ကြွယ်ဝသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။
အမျိုးသားဥယျာဉ်များနှင့် ဘေးမဲ့တောများကို တည်ထောင်ပြီး ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခဲ့ပါသည်။
- ❑ နတ်မတောင်အမျိုးသားဥယျာဉ်သည်လည်း တစ်ခု အပါအဝင်ဖြစ်။
ချင်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း၊မင်းတပ်ခရိုင်၊(ကန်ပက်လက်၊မင်းတပ်၊မတူပီ) တွင် တည်ရှိပြီး ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင် (၁၀၅၀၀) ပေမြင့် ပါသည်။
- ❑ ဧရိယာစတုရန်းမိုင်ပေါင်း(၂၇၉)မိုင်ကျယ်ဝန်းပါသည်။ အမြင့်ပေ ၃၅၀၀ မှ ၁၀၀၀၀ အတွင်းတွင် အထက်ရွက်ပြတ်ရောနှောတော၊ ထင်းရှူးတော၊ တောင်ပေါ်အမြဲစိမ်းတော နှင့် တောင်ပေါ် မြက်ခင်းဟူ၍ တောအမျိုးအစား(၄)မျိုးရှိပြီး အပင်မျိုးစိတ်များစွာသည် သဘာဝ အလျောက် ကျယ်ကျယ်ပျံ့ပျံ့ ပေါက်ရောက်လျှက်ရှိပါသည် ။

❑ အပူပိုင်း ဒေသ များတွင်ပေါက်ရောက်သောပရဆေးပင်များမှအများဆုံး ထုတ်လုပ်သည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ အအေးပိုင်းတောင်ပေါ်ဒေသများရှိပရဆေးပင်များနှင့် ထိုဆေးပင်များ၏ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံကိုသိရှိပြီး ဆေးဝါးထုတ်လုပ်မှုမှာ အလွန်ပင်နည်းပါးလှသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

❑ အအေးပိုင်းဒေသရှိ အပင်မျိုးစိတ်များအနက်မှ ဆေးဖက်ဝင် အပင်အချို့၏ ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံများကို ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းအသီးသီးရှိ တိုင်းရင်းဆေး သမားတော်ကြီးများအား သိရှိနိုင်စေရန်အတွက် တင်ပြ လိုက်ရပါသည်။

ရည်ရွယ်ချက်

- နတ်မတောင်အမျိုးသား ဥယျာဉ်အတွင်းရှိ ဆေးဖက်ဝင်အပင် မျိုးစိတ်များကို ဖော်ထုတ်ရန်
- အပင်မျိုးစိတ်များ၏ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံနှင့်ပျောက်ကင်းနိုင်သောရောဂါများ ကိုမြန်မာ့တိုင်းရင်းဆေးသမားတော်ကြီးများအား သိရှိစေပြီး အစွမ်းထက်သော ဆေးဝါးများကို ထုတ်လုပ်နိုင်စေရန်။

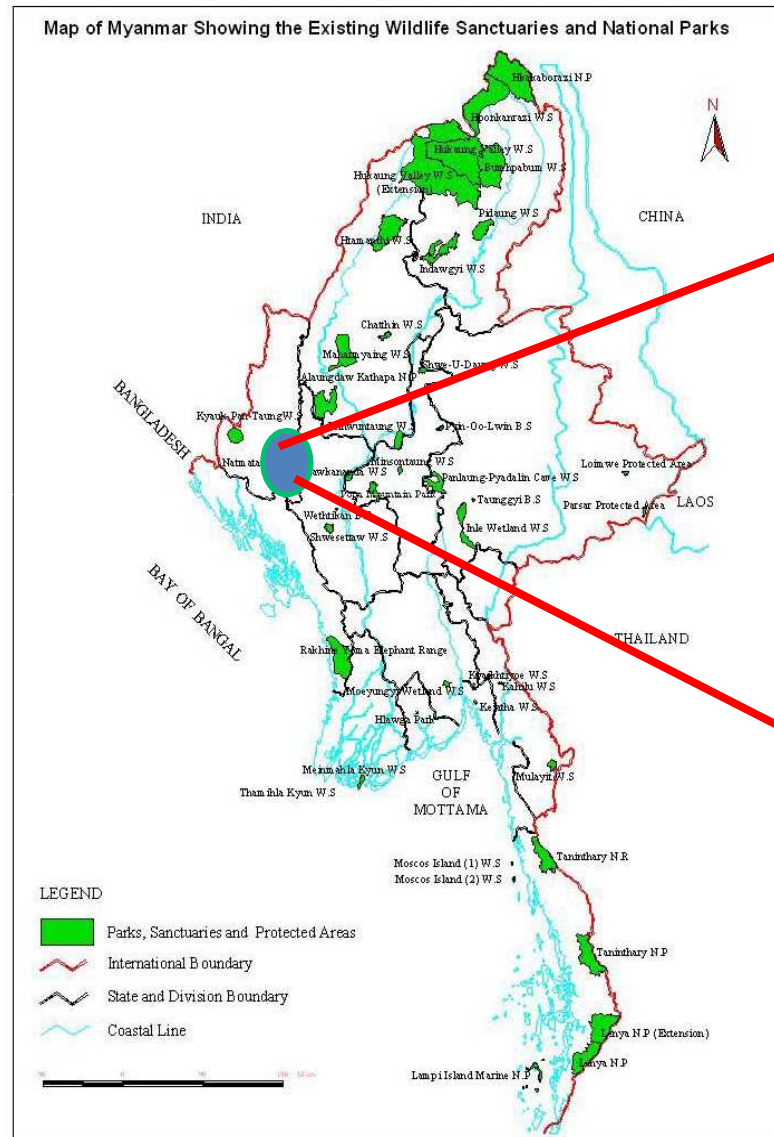
ဆောင်ရွက်ပုံနည်းလမ်း

- ✓ သစ်တောသုတေသနဌာနမှ စာတမ်းရှင်နှင့် နတ်မတောင် အမျိုးသားဥယျာဉ်မှ ဝန်ထမ်းများသည် ဂျပန်နိုင်ငံ၊ ကိုချီ၊ မာကီနိုရူကွပေဒဥယျာဉ်မှ ဒေါက်တာ ဖူဂျိ ဂါဝါအဖွဲ့နှင့်ပူးပေါင်း၍ အပင်မျိုးစိတ်များဆိုင်ရာ သုတေသန စီမံကိန်းအရ အပင်မျိုးစိတ်များအားစံနစ်တကျစာရင်းကောက်ယူပြီး မျိုးခွဲခြားခြင်းကို ၂၀၁၂ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၀ရက်မှ ၂၃ ရက်အထိ ကွင်းဆင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပါသည်။
- ✓ ရရှိလာသော အပင်မျိုးစိတ်များ၏ သိပ္ပံအမည်များအရ ၎င်းတို့၏ ဆေးဖက်အသုံး ဝင်ပုံများကို ကျမ်းကိုးစာအုပ်များ၊ အင်တာနက်နှင့် စာတမ်းများမှ ထုတ်နုတ်ရေး သားပြုစုပါသည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်အဖွဲ့ဝင်များ

နတ်မတောင်အမျိုးသားဥယျာဉ်တည်နေရာပြမြေပုံ

နတ်မတောင်အမျိုးသားဥယျာဉ်တည်နေရာပြမြေပုံ

အထက်ရွက်ပြတ်ရောနှောတော

တောင်ပေါ် အမြဲစိမ်းတော

ထင်းရှူးတော

တောင်ပေါ် မြက်ခင်း

တွေ့ရှိချက်

၁။သိပ္ပံအမည်- *Rubia cordifolia* L.

၂။ မျိုးရင်းအမည် - Rubiaceae

၃။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့်အသုံးပြုသည့် အစိတ်အပိုင်း-

အမြစ်ကြိတ်ဖတ်- အရေပြားရောဂါ၊ အနာများ၊
ဝမ်းကိုက်ရောဂါ၊

အရွက်သတ္တုရည်- အဖျားရောဂါ

၄။ပါဝင်သောဒြပ်ပေါင်းများ - Tannins and
anthraquinones,
purpurin, Rubiadin

၁။သိပ္ပံအမည်- *Buddleja asiatica* Lour.

၂။မျိုးရင်းအမည် - Buddlejaceae

၃။ မြန်မာအမည်- ကြောင်မြီးငို

၄။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-

အမြစ်၊အရွက် (အရည်)- အကြိတ်အဖု
အပွင့်- အသည်းအဆိပ် အတောက် ဖြစ်ခြင်း၊
ယောင်ယမ်းခြင်းကိုကာကွယ်ခြင်း
တစ်ပင်လုံး သတ္တုရည် - ကိုယ်ဝန်ပျက်စေခြင်း၊အရေပြား၊
ကိုယ်အလေးချိန် လျှော့စေခြင်း၊

၅။ပါဝင်သောဒြပ်ပေါင်းများ- Buddlin, catalpol,
flavonoids,
iridoid glucosides

၁။သိပ္ပံအမည်- *Rhus semialata* Murr.

၂။ မျိုးရင်းအမည် - Anacardiaceae

၃။မြန်မာအမည်- မိန်းကုပ်ကြီး(*Mai-kokkyi*)

၄။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့် အစိတ်အပိုင်း-

အသီး - ဝမ်းကိုက် ၊ ဝမ်းပျက်ဝမ်းလျှောရောဂါ၊

၅။ပါဝင်သောဒြပ်ပေါင်းများ - tannin, gallic acid
calcium, magnesium
and iron,

၁။သိပ္ပံအမည်- *Bupleurum condollei*
Wall.ex DC.

၂။မျိုးရင်းအမည် - Apiaceae

၃။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-
အမြစ် - ချောင်းဆိုးနှင့် အဖျား ၊ သွေးသန့်ဆေး
အအေးမိနှာစေး၊ အရေပြားရောဂါများ
- (chai hu)

၄။ပါဝင်သောဒြပ်ပေါင်းများ- Tannins and
anthraquinones

၁။သိပ္ပံအမည်- *Homonoia raparia* Lour.

၂။မျိုးရင်းအမည် - Euphorbiaceae

၃။ မြန်မာအမည်- ရေချင်းရား

၄။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့် အစိတ်အပိုင်း-

အရွက်မှုန့်- အရေပြားရောဂါ

အမြစ်မှုန့်-ဝမ်းပျော့ဆေး၊အန်ဆေး၊

အမြစ်ပြုတ်ရည်- လိပ်ခေါင်း၊ဝမ်းဗိုက်နာခြင်း၊

ကျောက်ကပ်တွင် ကျောက်တည်ခြင်း၊ ကာလသား ရောဂါ၊

ဆီးပူညောင်းကျရောဂါ

၅။ပါဝင်သောဒြပ်ပေါင်းများ - Taraxerone, gallic,
quercetin glycoside

၁။သိပ္ပံအမည်- *Rhododendron arboreum*
W.W. Sm.

၂။ မျိုးရင်းအမည် - Ericaceae

၃။ မြန်မာအမည်- တောင်လေပ်အနီ

၄။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့် အစိတ်အပိုင်း-
အပွင့်ဖျော်ရည်- -မီးယပ်။

အရွက်နုကြိတ်ဖတ်-အုံဆေး (ခေါင်းကိုက်ခြင်း)
အရွက်ခြောက်အမှုန့်- အရက်တွင်စိမ်ပြီး အရေပြား
ရောဂါ၊ ရိုးဆစ်ယောင်ရမ်းနာ(လိမ်းဆေး)
အခေါက်အရည်-ဝမ်းကိုက်၊ဝမ်းပျက်ဝမ်းလျှောရောဂါ၊
ချောင်းဆိုး

၅။ပါဝင်သောဒြပ်ပေါင်းများ- saponins,
polyphenolic compounds, Quercetin,
flavone glycoside

၁။ သိပ္ပံအမည် - *Taxus baccata* L.

၂။ မျိုးရင်းအမည် - Taxaceae

၃။ မြန်မာအမည်- ကျောက်ထင်းရှူး

၄။ ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-
အရွက်မှစစ်ထုတ်ရည်- ရင်သားကင်ဆာ၊ လေပြွန်ရောင်
ခြင်း၊ ပန်းနာရင်ကြပ်၊ ဝက်ရွှံ့ပြွန်ရောဂါ

အခေါက်ကြိတ်ဖတ်- အရိုးကျိုးခြင်း၊

၅။ ပါဝင်သော ဖြစ်ပေါင်းများ - Volatile oil, tannic
and gallic acids,
taxol, and resin.

၁။ သိပ္ပံအမည်- *Primula denticulata* W.W.Sm.

၂။ မျိုးရင်းအမည် - Primulaceae

၃။ မြန်မာအမည်- တောင်ကြာ

၄။ ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံနှင့်အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-

အရွက်ပြုတ်ရည်	-	အိပ်ဆေး၊
အမြစ်	-	ချွဲသလိပ်ပျော်ဆေး

၅။ ပါဝင်သော ခြပ်ပေါင်းများ - primulanin,
triterpenoid saponins,
sapogenins,

၁။သိပ္ပံအမည်- *Peristylus constrictus* (Lindl.) Lindl.

၂။မျိုးရင်းအမည် -Orchidaceae

၃။ မြန်မာအမည်- ဆီမီးတောက်သစ်ခွ

၄။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-

အရွက်ပြုတ်ရည်	-	ငှက်ဖျားဆေး
အမြစ်ဥကြိတ်ဖတ်	-	အရေပြားရောဂါ

၄။ပါဝင်သောဒြပ်ပေါင်းများ- alkaloids, flavonoids

၁။သိပ္ပံအမည်- *Gentiana tibetica* King ex Hook.f.

၂။ မျိုးရင်းအမည် - Gentianaceae

၃။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-

အမြစ် - ရောင်ရမ်းခြင်းကိုလျော့စေခြင်း၊သည်းခြေရွှင်ဆေး။
အဖျားရောဂါကိုဖယ်ရှားပေးခြင်း၊ အသဲရောဂါ
(Chin-chiu)

၄။ပါဝင်သောဒြပ်ပေါင်းများ - alkaloids, Iridoids,
flavonoids, beta-sitosterol,
gentianine

၁။သိပ္ပံအမည်- *Viola distans* Wall.

၂။မျိုးရင်းအမည် -Violaceae

၃။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း

အပွင့်- ပြည်တည်ခြင်းနှင့် ရောင်ရမ်းခြင်းကိုကာ
ကွယ်ခြင်း၊ ဝမ်းပျော့ဆေး၊ ခေါင်းကိုက်ခြင်း၊
သလိပ်ပျော်ဆေး၊ အိပ်မပျော်ခြင်း၊

အရွက် - ခေါင်းကိုက်ခြင်း၊

၄။ပါဝင်သောခြပ်ပေါင်းများ- Phenolic glycosides,
gaultherin, violutoside,
saponins, flavonoids,
odoratine.

၁။သိပ္ပံအမည်- *Spiranthes sinensis* (Pers.) Ames

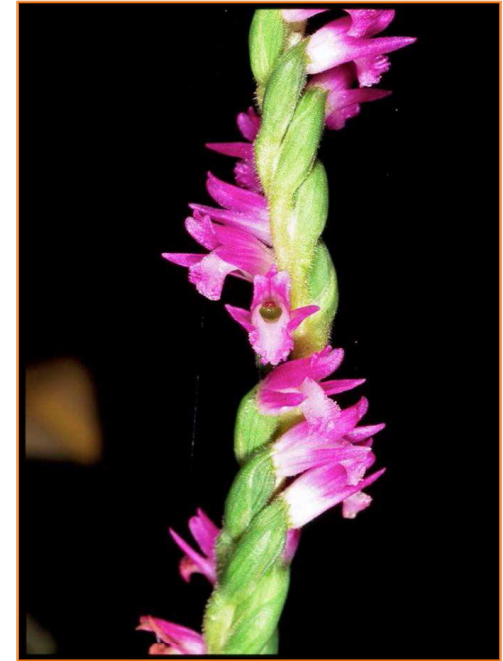
၂။မျိုးရင်းအမည် – Orchidaceae

၃။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံနှင့်အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-

အပင်၏သတ္တုရည် - အဖျား၊ အားတိုးဆေး၊ ဝမ်းပျက်ဝမ်းလျှော့၊

အမြစ် - အားတိုးဆေး၊ နှာခေါင်းသွေးလျှံခြင်း၊
နှာတာရှည်ဝမ်းကိုက်ခြင်း၊

၄။ပါဝင်သောဒြပ်ပေါင်းများ- Spiranthosol, Sinensol,
Spiranthoquinone,

၁။သိပ္ပံအမည်- *Satyrium nepalense* D.Don.

၂။ မျိုးရင်းအမည် – Orchidaceae

၃။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-

အမြစ် သတ္တုရည်- အဖျား၊အားတိုးဆေး၊ ဝမ်းပျက်ဝမ်းလျှော့၊

၄။ပါဝင်သောခြံပေါင်းများ- alkaloids, glycosides,
carbohydrates, flavonoids
and unsaturated sterols

၁။သိပ္ပံအမည်- *Potentilla montisvictoriae* H.Ikeda &
H.ohba

၂။ မျိုးရင်းအမည် - Rosaceae

၃။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-

အမြစ်သတ္တုရည်- အဖျားရောဂါ၊အရေပြား၊
ဝမ်းပျက်ဝမ်းလျှော၊ အစာအိမ်ရောဂါ

၄။ပါဝင်သောဒြပ်ပေါင်းများ;- nine glycine,
bioflavonoids, tormentol,
choline, minerals , vitamin C.

၁။သိပ္ပံအမည်- *Pleione praecox* (J.E.Sm.) D. Don

၂။မျိုးရင်းအမည် - Orchidaceae

၃။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-

ဥယျာဉ်ပင်စည်သတ္တုရည် - အသဲနှင့် အစာအိမ်ရောဂါ-

၄။ပါဝင်သောဗြဲပေါင်းများ- alkaloids, glycosides,
flavonoids

၁။သိပ္ပံအမည်- *Cirsium felconeri* (Hook.f)
Petrak

၂။မျိုးရင်းအမည် - Asteraceae

၃။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-

အမြစ် - ချောင်းဆိုး၊ အနာများ ဖူးယောင်နေခြင်း၊
ခေါင်းကိုက်ခြင်း၊နမိုးနီးယားရောဂါ

၄။ပါဝင်သောဒြပ်ပေါင်းများ- flavonoids, sterols,
alkaloids, phenolic
acids,

၁။သိပ္ပံအမည်- *Anaphalis margaritacea* (L.)Benth.

၂။ မျိုးရင်းအမည် - Asteraceae

၃။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-

အမြစ်သတ္တုရည် - ဝမ်းပျက်ဝမ်းလျှော

၄။ပါဝင်သောခြံပေါင်းများ- flavonoids, triterpenoids
and sterols.

၁။သိပ္ပံအမည်- *Aconitum heterophyllum*

Wall.ex Royle

၂။မျိုးရင်းအမည် -Ranunculaceae

၃။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-

အမြစ်သတ္တုရည် - ငှက်ဖျားနှင့်အဖျားရောဂါ၊ အန်ဆေး၊
ဝမ်းပျက်ဝမ်းလျှော၊ ဝမ်းကိုက်၊ အဆစ်နာကျင်ခြင်း

၄။ပါဝင်သောဒြပ်ပေါင်းများ - alkaloids, flavonoids,
flavonol glycosides,
diterpenoid , Hypaconitine

၁။သိပ္ပံအမည်- *Bistorta officinalis* L.

၂။မျိုးရင်းအမည် - Polygonaceae

၃။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-

အရွက်အမှန် သွေးတိတ်ဆေး၊ ဆီးရွှင်ဆေး၊

အမြစ်၏သတ္တုရည် - ချောင်းဆိုး၊သွေးဝမ်း၊ဝမ်းကိုက်၊ အနာများ၊
အသဲရောင်အသားဝါ၊အတွင်းအပြင်
သွေးယိုစီးခြင်းနှင့်သွေးထွက်ခြင်း

အမြစ်အမှန် - အဖျားကျဆေး၊ သည်းခြေ ရွှင်ဆေး၊

၄။ပါဝင်သောဒြပ်ပေါင်းများ- bistor gallic acid, gum,
starch, tannic acid,

၁။သိပ္ပံအမည်- *Daphne papyracea* Wall.

၂။ မျိုးရင်းအမည် -Thymelaceae

၃။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-

အမြစ်ပြုတ်ရည်- ခါးသဖြင့် အဆိပ် ဖြေဆေး၊ အဖျားနှင့်
ဝမ်းပျော့ဆေး

အရွက် နှင့် အခေါက် ကြိတ်ဖတ် - အကြိတ် အဖုနှင့်
ဖူးယောင်နေသော အနာများ အတွက်
အုံဆေး

၄။ပါဝင်သောခြံပေါင်းများ- flavonoids, coumarins,
steroids and terpenoids

၁။သိပ္ပံအမည်- *Pedicularis rex* C. B. Clarke

၂။ မျိုးရင်းအမည် - Scrophulariaceae

၃။ဆေးဖက်အသုံးဝင်ပုံ နှင့် အသုံးပြုသည့်အစိတ်အပိုင်း-

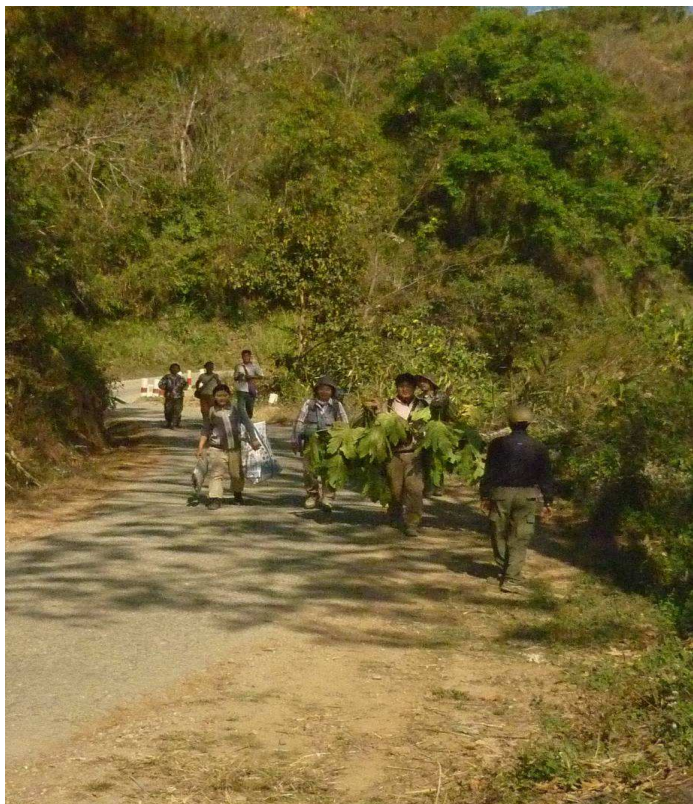
အပင်၏ သတ္တုရည် (ထိပ်ဖျားပိုင်း) - ဝက်သက်ရောဂါ။

နာတာရှည်အသည်းရောဂါ။

လေးဘက်နာရောဂါနှင့် သွက်ချာပါဒရောဂါ

၄။ပါဝင်သောဒြပ်ပေါင်းများ - Pedicurexoside,
Flavonoid, Iridoid,
glycosides

အကြံပြုချက်

အထက်ဖော်ပြပါ ဆေးဖက်ဝင်မျိုးစိတ်များအနက် အချို့သော အပင်မျိုးစိတ်များသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှားပါးသောအပင်များဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရှိရပါသည်။

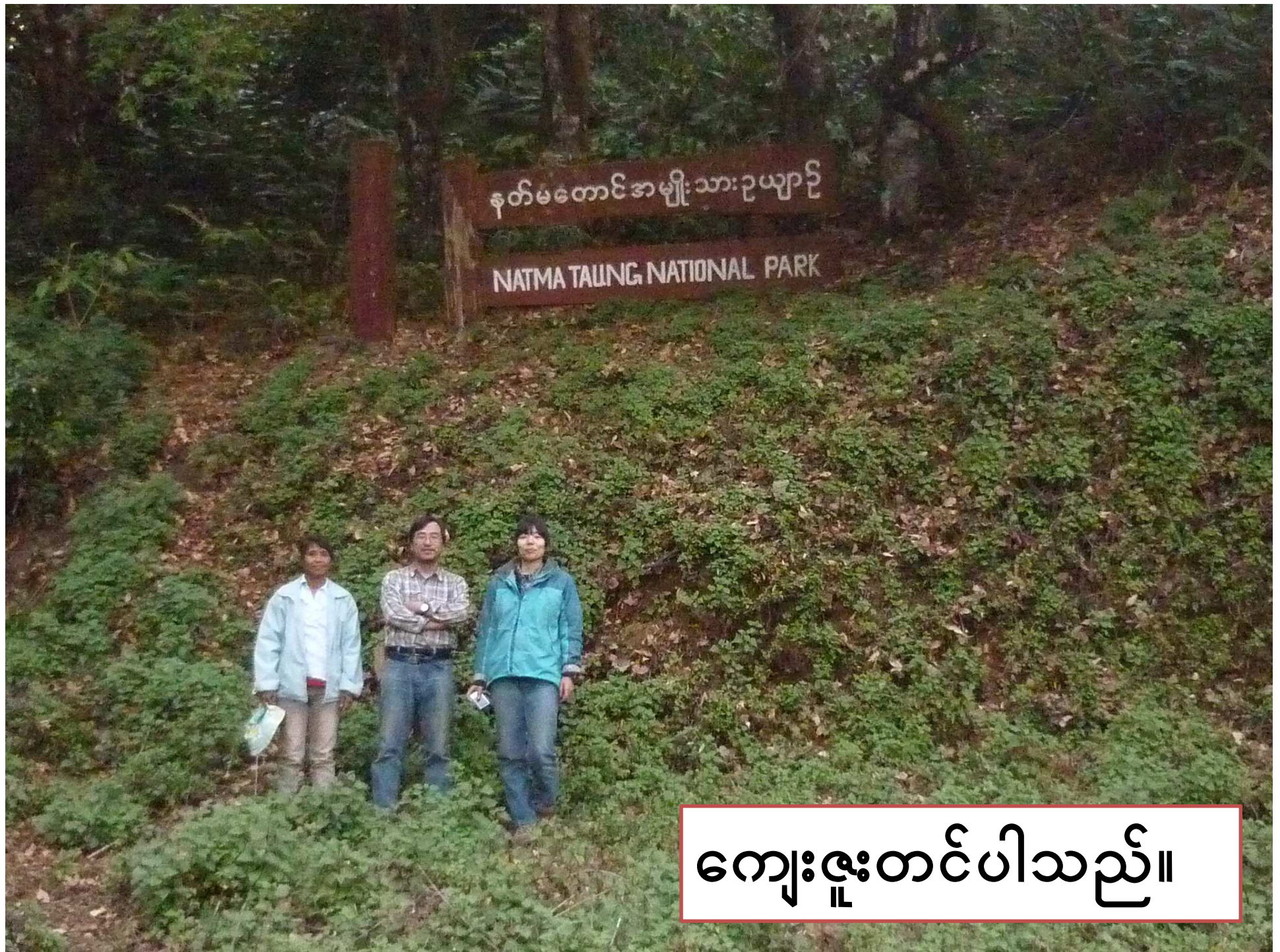
❖ *Pleione praecox* (J.E.Sm.)D.Don, *Spiranthes sinensis* (Pers.) Ames, *Peristylus constrictus* (Lindl.) Lindl., *Satyrium nepalense* D.Don, *Taxus baccata* L.တို့သည် (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora(CITES) Appendix 2 စာရင်းတွင်၎င်း

❖ *Rhododendron arboreum*W.W. Sm. သည် မျိုးတုန်းမည့် အန္တရယ်ရှိသည့် အခြေ အနေတွင်၎င်း ပါဝင်သဖြင့် မျိုးတုန်းပျောက်ကွယ်မှု မရှိစေရန်နှင့် ကာကွယ် ထိန်းသိမ်းရန် လိုအပ် ပါသည်။

❖ အမြစ်၊ ဥယျာဉ်ပင်စည်၊ အရွက်မှ အသီး တို့ကို တစ်ရှူးနည်း ပညာဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပင်ပိုင်း မျိုးပွားနည်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ တစ်ပိုင်တစ်နိုင်ပြန်လည် စိုက်ပျိုး ထိန်းသိမ်းထား သင့်ပါသည်။ သို့မှသာ ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ရန် အတွက် လိုအပ်သော ကုန်ကြမ်းများကို အဆက်မပြတ် ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

❖ ယနေ့အချိန်အခါသည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများတွင် မှီတင်းနေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသားများသည် မြန်မာ့တိုင်းရင်းဆေးဝါးများကို ယုံကြည် စိတ်ချစွာ ရှေးကထက် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သုံးစွဲလာ ကြပြီဖြစ်ပါသည်။

❖ မြန်မာ့တိုင်းရင်းဆေးသမားတော်ကြီးများအနေဖြင့် အအေးပိုင်းတောင်ပေါ်ဒေသများရှိ သစ်တောကြီးများအတွင်း ပေါက်ရောက်နေသော ဆေးဖက်ဝင်အပင်များမှ အစွမ်းထက်ပြီး အဖိုးတန်လှသော သဘာဝကုန်ကြမ်းများကို အသုံးပြုပြီး ဆေးဝါးအသစ်များကို ထုတ်လုပ် နိုင်ရန်အတွက် ထုတ်ဖော်ရေးသား တင်ပြအပ်ပါသည်။

ကျေးဇူးတင်ပါသည်။